

УДК 008:379.85

ДО ПИТАННЯ СУТНІСНОГО НАПОВНЕННЯ ПОНЯТТЯ "ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА БАКАЛАВРА З ТУРИЗМУ"

Зубехіна Т. В.

У статті висвітлено значення формування інформаційної культури у майбутніх фахівців, подано визначення поняття "інформаційна культура бакалавра з туризму". Проаналізовано праці вітчизняних та зарубіжних науковців, їхні погляди на визначення понять "інформаційні технології", "інформаційне суспільство", "інформаційна культура", "інформаційна культура особистості".

Ключові слова: інформаційні технології, інформаційна культура, професійна підготовка, туризм, бакалавр з туризму.

В статье освещено значение формирования информационной культуры у будущих специалистов, дано определение понятия "информационная культура бакалавра туризма". Проанализированы труды отечественных и зарубежных ученых, их взгляды на определение понятий "информационные технологии", "информационное общество", "информационная культура", "информационная культура личности".

Ключевые слова: информационные технологии, информационная культура, профессиональная подготовка, туризм, бакалавр туризма.

The article highlights the importance of forming the information culture of prospective specialists and gives definition of the concept of "information culture of specialists with Bachelor's degree in tourism". The author analyzes works of Ukrainian and foreign scientists, their views on the definitions of the concepts of "information technologies", "information society", "information culture", and "information culture of a person".

Key words: information technologies, information culture, professional training, tourism, Bachelor's degree in tourism.

Постановка проблеми. Становлення інформаційної культури як самостійного напрямку в освітній практиці вищої школи пов'язане з усвідомленням фундаментальної ролі інформації в суспільному розвитку; збільшенням кількості інформації; інформатизації суспільства, розвитку інформаційної техніки і технологій. Вхідження людства в епоху інформаційного суспільства характеризується не лише стрімким розвитком телекомунікаційних систем та інформаційних технологій, а і створенням якісно нового інформаційного середовища життєдіяльності. Все більше людей виявляються залученими до інформаційної взаємодії не лише як пасивні споживачі, але і як виробники інформаційних ресурсів та послуг. Інформаційне середовище асоціюється з високими технологіями. В такому суспільстві людині потрібна здатність до творчості, зростає попит на знання. В масштабах всієї земної цивілізації виникає глобальне завдання – своєчасно підготувати людство до нових умов життя і професійної діяльності у високоавтоматизованому інформаційному середовищі, навчити їх самостійно діяти в цьому середовищі, ефективно використовувати його можливості і захищатись від негативних впливів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні питання формування інформаційної культури розглянуто багатьма вченими, зокрема: інформаційну культуру трактували як комп'ютерну грамотність А. П. Єршов, В. М. Монахов, В. С. Корольок, І. М. Антипов і Г. А. Звенигородський; з філософської точки зору поняття "інформаційна культура" аналізують Л. С. Винарик, А. П. Суханов, Є. П. Семенюк, Л. В. Скворцов і А. І. Щедрин; соціально-філософський аналіз поняття "інформаційна культура" дають Н. Г. Динджарадзе, Н. Б. Зінов'єва, В. М. Барановська. У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях приділяється увага проблемі формування інформаційної культури особистості. Питання визначення суті поняття "культура" та її місця в освіті вивчали В. П. Андрущенко, А. О. Веряєв, Л. В. Гуперський, Н. Б. Крилова, В. М. Розін, І. К. Шалаєв і С. С. Чорна.

Незважаючи на посилену увагу науковців до проблеми формування інформаційної культури майбутніх фахівців, для професійної освіти залишається не вивченою низка важливих для теорії і практики питань, зокрема, не обґрунтована технологія формування інформаційної культури бакалаврів з туризму у процесі їх фахової підготовки.

Мета статті – здійснити теоретичну інтерпретацію поняття "інформаційна культура бакалавра з туризму".

Виклад основного матеріалу. Введення понять "інформаційні технології", "інформаційне суспільство", "інформаційна культура", "інформаційна культура особистості" до категоріально-термінологічного апарату проблеми дослідження є механізмом розуміння сутності ключового поняття дослідження "інформаційна культура бакалавра з туризму".

В сучасних умовах інформатизації та комп'ютеризації швидкий розвиток туристичного бізнесу вимагає нового підходу до обробки інформації і процесу прийняття рішень. Сутність поняття "інформаційні технології" пропонує ряд авторів: О. П. Буйницька, О. В. Грицунов, А. Дзюбенко, В. Трайнев. На думку І. Захарової, інформаційні технології – це "конкретний спосіб роботи з інформацією: це і сукупність знань про способи та засоби роботи з інформаційними ресурсами, і спосіб та засоби збору, обробки та передавання інформації для набуття нових відомостей про об'єкт, що вивчається" [6]. О. П. Буйницька характеризує поняття "інформаційні технології" як "сукупність методів, засобів і прийомів, що використовуються для забезпечення ефективної діяльності людей в різноманітних виробничих і невиробничих сферах" [1].

Бурхливий розвиток комп'ютерної техніки та інформаційних технологій послужив поштовхом до розвитку суспільства, побудованому на використанні різноманітної інформації, і отримав назву інформаційного суспільства. Ми погоджуємося з визначенням "інформаційне суспільство", що подають автори "Великої енциклопедії", які тлумачать це поняття як "теоретичну концепцію постіндустріального суспільства, історичну фазу можливого еволюційного розвитку цивілізації, в якій інформація і знання продукуються в єдиному інформаційному просторі. Головними продуктами виробництва інформаційного суспільства мають стати інформація і знання" [3].

Особливе значення в інформаційному суспільстві набуває організація інформаційної освіти та підвищення інформаційної культури особистості. Сьогодні є всі підстави говорити про формування нової інформаційної культури, яка може стати елементом загальної культури людства. Ю. С. Рамський під інформаційною культурою суспільства розуміє інтегральний показник досягнутого рівня розвитку інформаційних зв'язків у суспільстві і характеристики інформаційної сфери діяльності людей [12, с. 16]. Ми погоджуємося з О. І. Шиман, на думку якого інформаційна культура розглядається як обов'язковий складник загальної культури фахівця будь-якого профілю й основи якого необхідно формувати у студентів під час навчання на всіх факультетах навчальних закладів з урахуванням специфіки відповідного фаху [14].

Велике значення у формуванні інформаційної культури має освіта, яка повинна формувати нового фахівця, що володіє наступними уміньми і навичками: диференціацією інформації; виділенням значущої інформації; виробленням критеріїв оцінки інформації; створенням інформаційних ресурсів та їх використання. Сутність поняття "інформаційна культура особистості" розглядалася такими науковцями: В. Барановською, С. Белкіною, С. Чорною, В. Носковим, А. Кальяновим і О. Єфросиніною. Ми погоджуємося з визначенням Г. А. Омеляненко, яка розглядає поняття "інформаційна культура особистості" як складову частину професійної культури фахівця [9].

Визначення співвідношення понять "професійна підготовка", "бакалавр", "туризм", "бакалавр з туризму" сприятиме вирішенню проблеми теоретичної інтерпретації ключового поняття дослідження "інформаційна культура бакалавра з туризму".

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчує, що поняття "професійна (фахова) підготовка" має різні тлумачення. Зокрема, цим питанням займалися Ю. О. Дорошенко, О. М. Лугова, О. Б. Павлик. Під поняттям "професійна підготовка" Т. Ю. Осадча розуміє "процес формування фахівця для однієї з галузей трудової

діяльності, яка пов'язана з оволодінням певним родом занять, професією" [11, с. 8]. Автор вважає, що "метою професійної підготовки є набуття професійної освіти, яка, у свою чергу, є результатом засвоєння систематизованих знань, умінь, навичок та необхідних особистісно-професійних якостей" [11, с. 8].

Ю. О. Дорошенко визначає поняття "професійна (фахова) підготовка" як "сукупність уже отриманих людиною спеціальних знань, умінь та навичок, особистісних якостей, власного досвіду роботи та усвідомлених норм поведінки, що забезпечують можливість успішної роботи з певної професії"; або, з іншого боку, "як процес повідомлення тим, хто навчається, відповідних знань та формування в них умінь і навичок" [5].

У Законі України "Про вищу освіту" (2002) поняття "бакалавр" розглядається як "освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула базову вищу освіту, фундаментальні і спеціальні уміння та знання щодо узагальненого об'єкта праці, достатні для виконання завдань та обов'язків певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності".

Автори "Великого тлумачного словника" пропонують визначати поняття "бакалавр" як "перший учений ступінь після базової вищої освіти" [2].

Враховуючи проблематику дослідження, вважаємо за потрібне проаналізувати сутність поняття "туризм". О. О. Любіцева визначає поняття "туризм" як "форму суспільного споживання специфічних благ, послуг та товарів, що об'єктивно розвинулась внаслідок соціологізації відтворювальної функції, утворивши галузь діяльності зі створення цього специфічного продукту та організації його споживання, яка за кінцевим призначенням та характером діяльності належить до споживчих галузей господарства" [7, с. 13].

М. Мальська, В. Худо і В. Цибух характеризують поняття "туризм" як "вид рекреації, пов'язаний з виїздом за межі постійного місця проживання, активний відпочинок, під час якого відновлення працездатності поєднується з оздоровлювальними, пізнавальними, спортивними й культурно-розважальними цілями" [8, с. 28]. Ми схилиємось до визначення, яке подане у Законі України "Про туризм" (1995), в якому термін "туризм" вживається у значенні як "тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування".

А. В. Сай стверджує, що фахівець з туризму є освіченою людиною, що має гуманітарну, фундаментальну природничо-наукову, загальнопрофесійну підготовку з напрямку і спеціальну підготовку, що визначає конкретну сферу професійної діяльності [13].

Н. В. Несторова тлумачить поняття "бакалавр з туризму" як фахівець, що повинен мати високу міру комунікативних навичок, хорошу підготовку в галузі економіки, знанням менеджменту, маркетингу, географії [9].

Поняття "інформаційна культура бакалавра з туризму" розглядається нами як інформаційний компонент професійної культури особи, яка здобуває перший академічний ступінь у багаторівневій структурі вищої професійної освіти, що передбачає здатність вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, брати участь у його формуванні і сприяти інформаційним взаємовідносинам при розробці туристичного продукту та координації туристичних поїздок клієнтів.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, на основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури та інформації з мережі Інтернет з'ясовано сутність основних понять дослідження, пов'язаних з формуванням інформаційної культури бакалаврів з туризму у процесі фахової підготовки. Подано авторське тлумачення поняття "інформаційна культура бакалавра з туризму".

У перспективі планується дослідити структурні компоненти інформаційної культури бакалаврів з туризму.

Література

1. Буйницька О. П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання: навч. посіб. / О. П. Буйницька. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 240 с.
2. Вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрана.

3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
4. Гриценко Т. Б. Культурологія : навч. посіб. / Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко, А. Ю. Кондратюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 392 с.
5. Дорошенко Ю. О. Стан готовності майбутніх учителів фізичної культури до оволодіння здоров'яформувальними і здоров'язбережними технологіями [Електронний ресурс] / Ю. О. Дорошенко. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pfto/2010_11/files/p1110_30.pdf. – Назва з екрана.
6. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. завед. / И. Г. Захарова. – М. : Академия, 2003. – 192 с.
7. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг: геопросторові аспекти / О. О. Любіцева. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Альтерпрес, 2003.
8. Мальська М. Я. Основи туристичного бізнесу : навч. посіб. / М. Я. Мальська, В. В. Худо, В. І. Цибух – Л. : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 360 с.
9. Несторова Н. В. Вимоги до менеджерів туризму і тревел-менеджерам [Електронний ресурс] / Н. В. Несторова. – Режим доступу: <http://www.tour-tes.ru/index.php/9-information/general>. – Назва з екрана.
10. Омеляненко Г. А. Особливості педагогічної взаємодії в умовах інформаційно-навчального середовища у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту / Г. А. Омеляненко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків : ХДАДМ (XXIII), 2009. – № 8. – С. 116.
11. Осадча Т. Ю. Особливості вдосконалення педагогічних умінь майбутніх учителів фізичного виховання в процесі професійної підготовки в університетах США / Т. Ю. Осадча // Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. – 2004. – № 10 (78). – С. 194–200.
12. Рамський Ю. С. Формування інформаційної культури особи – пріоритетне завдання сучасної освітньої діяльності [Електронний ресурс] / Ю. С. Рамський. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/1290/1/2.pdf>. – Назва з екрана.
13. Сай А. В. Критерії і рівні сформованості комунікативної компетентності майбутніх фахівців з сервісу і туризму в університеті / [Електронний ресурс] / А. В. Сай. – Режим доступу: http://conference.osu.ru/assets/files/conf_info/conf5/39.pdf. – Назва з екрана.
14. Шиман О. І. Формування основ інформаційної культури майбутніх учителів початкової школи : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Шиман Олександра Іванівна. – К., 2005. – 257 с.